Як в Британії поставили країну на воєнні рейки та обклали багатих податком 97,5%

Прокурорський консьєрж-сервіс, темна плитка та кругова порука на руїнах корупційного "Карфагена"

Тікток-війська проти безіменних посадок: як держава перетворила розподіл поповнення на маркетинговий конкурс

Фундація DEJURE: Судова реформа після "Феміди"

СУСПІЛЬСТВО | ПНД, 2026-09-07 17:10

Версия для печати

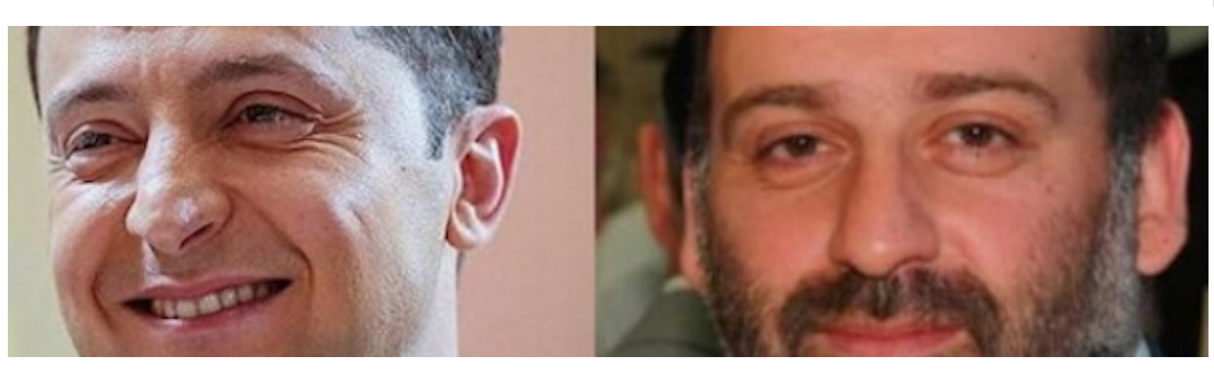

Операції "Феміда" та **"Форест Гамп"** — набагато більше, ніж заголовки у соцмережах та новинах. Зачитані прокурорами матеріали слідства показали розгалужену систему неформальних контактів із суддями, спроб домовлятися про потрібні рішення та вирішувати питання поза встановленими законом процедурами. Проблема не зводиться до однієї людини, посади чи президентського строку. Це система. І зараз вкрай важливо зрозуміти, як перебудувати її так, щоб зробити стійкою до будь-якого наступного куратора, посередника чи політичного центру впливу.

"Своя людина по судах"

Серед підозрюваних цього разу опинилися колишня заступниця керівника Офісу Президента (ОП) **Ірина Мудра** та керівник Директорату з питань правової політики ОП **Віктор Дубовик**. Обидвоє відповідали, зокрема, за судову реформу. Така посада або неформальна роль людини, відповідальної за судовий напрям при Президентові — далеко не новинка.

За Віктора Януковича таким центром впливу був Андрій Портнов. За Петра Порошенка судову реформу в Адміністрації Президента курував Олексій Філатов, а значний неформальний вплив на судову систему пов'язували також із Олександром Грановським та Ігорем Кононенком. За Володимира Зеленського цим напрямом у різний час опікувалися Руслан Рябошапка, Андрій Смирнов та вже згадана Ірина Мудра.

Показовою є історія Андрія Смирнова. На початку повномасштабного вторгнення судді Окружного адміністративного суду міста Києва (ОАСК) своїм рішенням **намагалися повернути** Віктора Януковича на посаду Президента. Щоб цього не допустити, спецпризначенцям тоді довелося фізично **відключати** суд від реєстру судових рішень аж до квітня. Замість жорсткої реакції Володимира Зеленського на дії, що допомагали ворогу, судді ОАСКу отримали від його завідуючого по судах Смирнова "**серйозну розмову**". Сам суд ліквідували лише у грудні 2022 року — через чотири дні після того, як США запровадили **санкції** проти його голови Павла Вовка. Такий підхід більше схожий на спробу домовитися із системою, ніж змінити її.

Прізвища й методи змінювалися, але політичний стимул залишався. Підконтрольний суд розширює можливості влади, незалежний суд їх обмежує. Намагання переконати чергового Президента або його Офіс "просто не втручатись у суди" не працюють. Самообмеження однієї політичної команди не визначає поведінки наступної. Не розв'яже проблему й саме по собі скасування посади профільного заступника керівника ОП.

Отже, вихід полягає не тільки в тому, щоб прибрати одну посаду. Потрібно побудувати судову систему, здатну відмовити будь-кому, хто прийде з проханням, погрозою або пропозицією.

Незалежність починається з доброчесності

Суд не стане незалежним лише тому, що політики пообіцяють не телефонувати суддям. Спокуса використати правосуддя у власних цілях існуватиме завжди. Важливо побудувати таку систему, яка не піддасться впливу, навіть коли вказівки особисто диктує "хтось згори". Реформа останнього десятиліття мала очистити та оновити суддівський корпус за допомогою органів суддівського врядування.

Однак первинне кваліфікаційне **оцінювання** проходило без Громадської ради доброчесності (ГРД) й фактично без перевірки доброчесності як такої. Із близько трьохсот суддів апеляційних судів Києва та Київської області, які пройшли цю процедуру, **не звільнили жодного**.

У межах подальшого кваліфікаційного оцінювання старі склади Вищої кваліфікаційної комісії (ВККС) і Вищої ради правосуддя (ВРП) **оцінили** майже три тисячі суддів, але посади втратили лише 15. Органи також не забезпечили належної перевірки кандидатів до Верховного Суду (ВС), коли висновки ГРД переважно ігнорувалися. У результаті всі чотири очільники касаційних судів у "новому" ВС виявилися керівниками старих ліквідованих вищих судів.

Подальше реформування **ВККС** та **ВРП** за участі міжнародних експертів довело, що може бути інакше. Оновлені органи помітно відрізняються від попередників, але й досі очищають систему радше символічно, ніж кількісно.

Хоч новий склад ВККС і **погоджується з 43%** негативних висновків ГРД і направляє на звільнення кожного п’ятого суддю, якого перевірили на відповідність посаді, кількість остаточних звільнень від ВРП є дуже скромною. У 2025 році таких було лише **10**, ще 30 суддів ВРП звільнила через дисциплінарні проступки. Це не той темп очищення, якого очікуєш від реформованих органів. Однак ВРП усе ж наважилася **звільнити** Павла Вовка, якого попередній склад не спромігся навіть **відсторонити** від здійснення правосуддя.

При цьому, замість заслуженого звільнення, ВРП відпустила у "почесну" відставку з довічними виплатами суддів **Майдану**, **ОАСКівців**, суддів, які **підробляли** рішення чи навіть **не здали** іспит з права.

Крім цього судову реформу сповільнює і нереформований Верховний Суд, який спершу **дозволив майже 200** недоброчесним суддям не завершувати кваліфікаційне оцінювання й залишитися на своїх посадах ще і із підвищеною винагородою. Згодом цю практику змінили, але тоді ж ВС створив іншу групу "**суддів Бабія**", які також отримали право не завершувати оцінювання, навіть попри негативний висновок Громадської ради доброчесності.

Серед тих, хто залишився в системі — **Інна Отрош**, яка під час співбесіди фактично звинуватила українську владу в окупації Криму та відмовилася пояснювати походження значної частини майна. Або ж **Тарас Заєць**, суддя Майдану, який у лютому 2014 року відправив учасника протестів під варту на 60 днів за відсутності інших доказів, крім рапорту правоохоронців, а згодом не зазначив цього у декларації доброчесності.

Ще один приклад — **Костянтин Кобилянський**, суддя ліквідованого ОАСК із непоясненними статками. У серпні 2026 року новий склад ВККС **рекомендував** перевести Кобилянського до Київського окружного адміністративного суду. Разом із ним рекомендації отримали обвинувачений у двох кримінальних справах Ігор Погрібніченко та ще четверо суддів ліквідованого ОАСК. Так Комісія відкрила шлях до здійснення правосуддя людям, які вірою і правдою служили Павлу Вовку та є **фігурантами** кримінальних проваджень.

Усе це створює середовище, в якому нові історії про політичний вплив на суди залишаються не випадковістю, а прогнозованим ризиком.

Суди самі себе не очистять

Після Революції Гідності була спроба очистити суди силами суддівського самоврядування. Проте принцип повної незалежності суддівської гілки влади та зациклювання системи в собі, що так добре працює в розвинених демократіях, абсолютно **не працює** в судових системах Східної Європи, які самопродукують недоброчесних суддів, які потім голосують за недоброчесних представників у органах і комісіях і все йде по колу. Замикати систему на собі варто тоді, коли її вже вилікували від корупційної чуми та старих звичок писати рішення "по дзвінку" згори. На цьому фоні абсолютно екзотично виглядає пропозиція забрати розробку та реалізацію стратегії реформи системи правосуддя з Офісу Президента і передати її до ВРП і Верховного Суду.

Реалії такі, що на сьогодні Президент є єдиною політичною фігурою, яка має достатньо впливу, щоб реалізувати чи загальмувати будь-яку реформу. За останні 12 років жодна судова реформа не рухалася без підтримки Президента, тим паче зараз, за наявності монобільшості. Представники суддів у вигляді ВС і ВРП взагалі не бачать потреби у змінах, їх і так все влаштовує. Вони мали статус, повноваження й роки, але так власної переконливої стратегії і не запропонували.

Навіть оновлена за участю міжнародних експертів ВРП поки не стала рушієм системних оновлень. А Верховний Суд після **вироку Всеволоду Князєву**, повідомлення про підозру чотирьом іншим суддям Великої Палати, історії з російським громадянством Богдана Львова та Валентини Сімоненко також не може претендувати на роль головного автора власної реформи.

Тому про передачу стратегії судової реформи у руки ВРП та Верховного Суду говорити ще ой як зарано. До того ж раніше вже була низка таких **стратегій**, які ніхто не виконував. Можна розробити ще хоч десяток таких самих, але якщо немає важелів їх виконувати, то гріш ціна документам від ВРП чи ВС.

Єдиними реальними документами, що можуть рухати реформи вперед є зобов’язання України на шляху вступу в ЄС. Та і то, тільки ті, які жорстко прив’язані до міжнародної фінансової допомоги й з чіткими дедлайнами. Євросоюз встановив **проміжні критерії** для розділів 23 і 24 щодо правосуддя, основоположних прав, свободи та безпеки. Без їхнього виконання переговори про вступ просто не перейдуть до завершальної стадії. Механізм **Ukraine Facility** доповнює цей список конкретними реформами, строками та фінансуванням, яке залежить від виконання зобов'язань, от саме на записаному там і варто було б сконцентруватися.

Там же фактично продубльовані реформи правосуддя зі списку **Качки–Кос** — 10 основних реформ, які від нас чекає ЄС найближчим часом, зокрема: полегшення роботи НАБУ і САП, конкурси на Генпрокурора і директора ДБР, міжнародні експерти в процедурі оновлення ВС та ВККС, закриття вакансії у КСУ та ВРП. Проблема не у відсутності плану, а в політичній волі його виконувати та готовності партнерів вимагати реального результату, а не зараховувати імітацію змін.

Найвиразніший приклад імітації виконання Ukraine Facility — **законопроєкт № 13165–2**. Він скоротив кількість змістовних тверджень у декларації доброчесності суддів з 28 до 8, вилучив питання про відповідність майна доходам і рішення щодо учасників Революції Гідності та прибрав перевірку відомостей про родинні зв'язки.

Декларування поїздок до Росії й на окуповані території обмежили попереднім роком. Відповідальність залишилася лише за умисну неправду, тому її завжди можна спробувати уникнути, посилаючись на те, що забув, чи не зрозумів питання. Судове оскарження водночас дозволяє дочекатися спливу дисциплінарних строків.

Тож навіть міжнародна перевірка Верховного Суду отримає майже порожній інструмент. Європейські партнери зарахували це як виконання зобов'язання, однак така поблажливість лише заохочує нові імітації реформ. Перевірку чинних суддів ВС та добір на понад 50 вакансій за вирішальної участі міжнародних експертів вже передбачили в **зобов’язаннях** щодо вступу України до ЄС, але, як бачимо, ані українська влада, ані міжнародні партнери поки не ставляться до цього з належною відповідальністю.

Міжнародні експерти потрібні до результату, а не до дати

Ще один аргумент, який ще раз, ніби червоним чорнилом підкреслили операція "Феміда" та "Форест Гамп", відмовлятися від **міжнародних експертів** у ключових конкурсах зарано. Спроби розмити їхній вирішальний голос лише підтверджують цінність цього запобіжника. Досвід якраз свідчить, що чим більша вага міжнародників у комісії, тим кращий добір кандидатів, як, наприклад, у конкурсах до ВАКС. А от коли членом комісії від нереформованої прокуратури є **одіозний** адвокат Олексій Шевчук, то й результат відповідний.

Проблема не лише у політичному впливі, а й у тому, кого делегує сама судова система. Останній з’їзд суддів та обрання **нового складу Ради суддів** знову показали, що судді підтримують представників, до доброчесності яких є серйозні питання. Рада суддів роками **делегує сумнівних кандидатів** до органів і комісій, які мають очищувати систему.

Понад 1200 суддів досі не завершили кваліфікаційне оцінювання. Навіть оновлена ВККС **пропустила** Павла Горбасенка через оцінювання та рекомендувала його до апеляційного суду. Тепер він став одним із "головних **героїв**" операції "Феміда". Це підтверджує, що суддівський корпус не очистився і не може отримати монополію на самовідтворення. Такий шлях веде не до реформи, а назад у 2013 рік.

А оприлюднені матеріали **у справі Ольги Стефанішиної** показали сценарій, коли українським членам конкурсних комісій просто передають вказівки щодо кандидатів та оцінок. А у разі відмови виконувати побажання, застосують інші засоби — **обшуки ДБР** та **кримінальні провадження**. Тиск настільки нормалізувався, що навіть Генпрокурор Руслан Кравченко дозволяє собі фрази на кшталт **"за кожним прийду особисто".**

Значення має не паспорт експерта, а його реальна захищеність від українських важелів впливу. Людина, яка живе в Україні, має тут родину, майно та професійні зв'язки, значно вразливіша до обшуків і погроз. Перед експертами, які постійно живуть в Україні, стоятиме особливо складне завдання принаймні до реформи ДБР і прокуратури. Ще 2 січня Президент **пообіцяв** підготувати й внести до парламенту законопроєкт про оновлення ДБР упродовж місяця. Однак **документ** досі не внесено.

Водночас участь міжнародників має бути безпосередньо пов’язана зі спроможністю національних органів самостійно проводити доброчесні конкурси. Якщо навіть на момент вступу до ЄС проблеми залишаться, потрібен перехідний механізм моніторингу на зразок **CVM**, як це було під час вступу Румунії та Болгарії. До того часу міжнародні експерти мають зберігати вирішальний голос у ключових конкурсах.

Рівний статус не означає однакові доброчесність

Після скандалу з черговими посадовцями Офісу Президента знову лунає нібито очевидна теза "Президент не має оцінювати кандидатів на посади суддів, а тому мусить підписати всі укази за поданнями ВРП". Йдеться, зокрема, про згаданих Інну Отрош та компанію, яких Президент так і не призначив.

Та коли органи суддівського врядування дають збій і пропускають у систему недоброчесних суддів, Президента ставлять у непросте становище.

З одного боку **закон** не робить Президента ще однією конкурсною комісією та зобов'язує автоматично видати указ про призначення судді впродовж 30 днів після отримання подання. З іншого, за **Конституцією**, суддею може бути призначена лише компетентна і доброчесна особа, а Президент відповідає за реалізацію стратегічного курсу України на набуття членства в ЄС. Тому сліпе підписання всіх подань теж може суперечити її змісту. Та навіть у самому Верховному Суді є **окремі думки**, відповідно до яких Президент не мав би механічно підписувати указ за наявності обґрунтованих сумнівів щодо кандидата.

Хорошого рішення тут немає. Президент не має на власний розсуд вирішувати, кого призначати, а кого роками залишати без указу. Та на цю доріжку його мимоволі штовхають ті, хто "хакнув" процедури оцінювання, повертав недоброчесних суддів та створював законодавчі винятки для окремих суддівських каст.

Суддівське середовище не може після чергового викриття **суддів-хабарників**, як от в Київському апеляційному суді, відмежовуватись й казати, що в кожного своя відповідальність, а потім вимагати однакового статусу й винагороди для суддів, які пройшли оцінювання, і тих, хто обійшов процедури оцінювання у судах і явно не відповідає вимогам до судді. За таких умов заклик підписати все означає ще на кілька років наблизити судову систему до "золотого стандарту" Януковича і Портнова.

Відповідь така — ВККС і ВРП мають проводити перевірки так, щоб до Президента взагалі не надходили подання щодо явно недоброчесних кандидатів. А Верховний Суд не повинен шукати процедурні лазівки для повернення лояльних до старої системи. Тоді Президент справді виконуватиме лише церемоніальну функцію, а суспільство не залежатиме від його вибіркового підпису. А це все може стати лиш закономірним наслідком обрання на ключові посади у судовій системі незалежних та доброчесних кандидатів. Але проблема не обмежується кадровими рішеннями в судах. Поки Генпрокурор, ДБР та інші органи правопорядку залишатимуться підконтрольними Банковій і будуть тиснути на суддів, навіть доброчесні можуть не витримати.

Що має відбутися після "Феміди"

Україні не потрібен новий "правильний" заступник керівника ОП по судах чи формальна ліквідація цієї посади. Потрібна функціональна система. Кожен має виконувати свою роль. Верховний Суд — здійснювати правосуддя, ВККС і ВРП — формувати та очищати суддівський корпус, уряд і парламент — відповідати за державну політику.

А Президент, з огляду на фактичний стан речей, мав би займатися не контролем над суддями, а реформою судової системи. Ніхто інший зараз не може реально взяти політичну відповідальність за виконання проміжних критеріїв ЄС та зобов'язань Ukraine Facility і дати необхідний імпульс для ухвалення та реалізації відповідних змін.

Йдеться про очищення й оновлення Верховного Суду, збереження вирішальної ролі незалежних експертів у ключових процедурах, недопущення повернення недоброчесних суддів через процедурні лазівки та, нарешті, реформування інституцій, які тиснуть на органи суддівського врядування, незалежних суддів і членів комісій — ДБР, ОГП тощо.

Окремий пріоритет — термінове оновлення органів прокуратури, адвокатури, а також змін у правничій освіті і науці. Зміна одного посадовця може перекрити один канал впливу. Лише зміна правил та інституцій не дозволить системі завтра породити нового Портнова.

Фундація DEJURE; **Українська правда**

«Аргумент»

На цю тему:

- **Корсун: В Україні замість правоохоронної системи – мафія**
- **Яніна Соколова: Бандити з ОГП**
- **NYT розповіло про розкрадання на мільярди доларів в оборонній сфері України**

Share 0

НОВИНИ

20:00 Прогноз погоди в Україні на 8 – 13 вересня 2026 року

19:24 Автівки та будинок на понад 7,4 млн грн: САП вимагає визнати необґрунтованими активи ексзаступника начальника Львівського ТЦК та СП Драпінського

19:09 Олексій Бик: Час розколу. Ми стоїмо на порозі катастрофи

18:06 Релігієзнавець розповів про двоподушницьку політику української влади щодо упц (мп)

17:32 Влітку ліквідували російського бойовика Шутова, організатора вбивств топофіцерів ГУР та СБУ

17:10 Фундація DEJURE: Судова реформа після "Феміди"

16:31 Генпрокурор Кравченко заявив, що не подаватиме у відставку, лише, можливо, звільнить 7 "шісток"

15:05 Президент ФК "Харків" фігурує у справі "Карфаген"

14:35 "Блін, ну взагалі можна було б...": "Муза" Івахненко хотіла працювати заступницею міністра освіти - прокурор САП

14:30 Депутати - вороги українців готують нову атаку на НАБУ та САП

ПІДПИСКА НА КАНАЛ

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

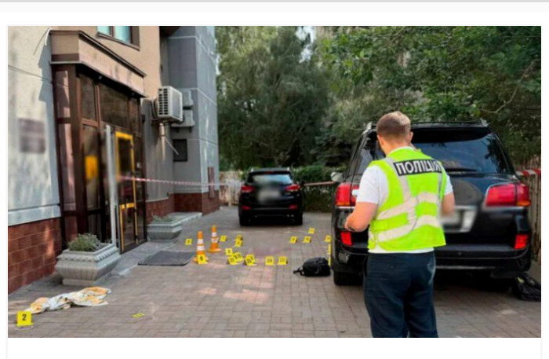
20 пострілів: у Києві чоловік впритул розстріляв директора...
ДЕТАЛЬНІШЕ

«Крим — на вечерю»: яке послання «Укрзалізниця» передала...
ДЕТАЛЬНІШЕ

Росіяни вдарили по літаках в аеропорту «Жуляни» у Києві –...
ДЕТАЛЬНІШЕ

РЕКЛАМА

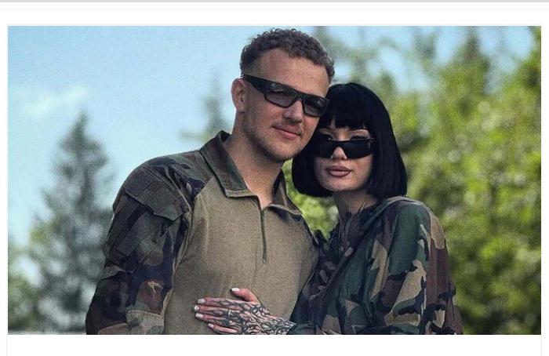
Мав стати батьком: на фронті поліг штурмовик "Серфер"
ДЕТАЛЬНІШЕ

Чому осушене Каховське водосховище в Україні має стратегічне...
ДЕТАЛЬНІШЕ

Богдан Сташинський. Що сталося з убивцею Степана Бандери
ДЕТАЛЬНІШЕ

Система Orphus

Коментарі

Heel pain is not from your shoes. Meet
Koprez

ТАКОЖ НА АРГУМЕНТ

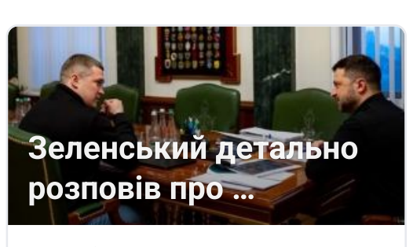
Зеленський детально розповів про ...
15 днів тому · 1 коментар
Президент Володимир Зеленський сказав, що Михайло Федоров ...

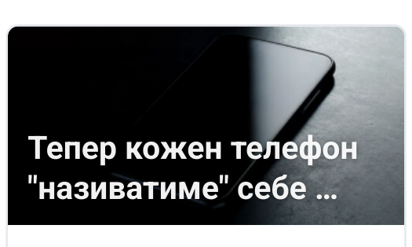
Тепер кожен телефон "називатиме" себе ...
місяць тому · 1 коментар
Державний бюджет України отримуватиме додатково п'ять ...

США ввел щодо 60 к
місяць тому
Адміністра США Донал оголосила

Sponsored

Heel pain is not from your shoes. Meet the real culprit.
Koprez

Sore feet are not from getting older. Meet the real cause.
Koprez

Why are so many British people doing this now?
WhatPrice | UK Read More

This trend is something powerful people quietly use
WhatPrice | UK Click Here

She eats the skin of a kiwi and that's why people should know this!
Kingdom Of Men

by Taboola

0 Коментарів

1 Увійти ▾

Розпочати обговорення…

УВІЙТИ ЗА ДОПОМОГОЮ

АБО ЗАРЕЄСТРУВАТИСЬ У DISQUS ?

Ім’я

♡ • Поділитися

Найкращі Найновіші Найстаріші

Залиште перший коментар.

Підписатись Приватність Не продавати мої дані

DISQUS

ВІДЕО

КарфаГен прокуратура України та «Чики-бомбоні»

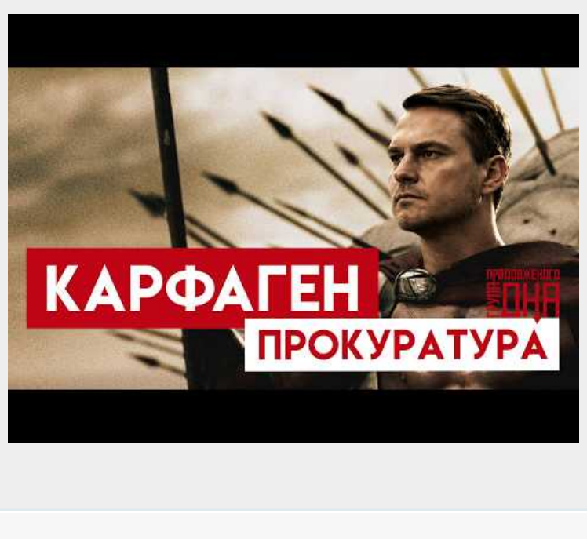

Імперські амбіції "Канцлера" - як Офіс генпрокурора будував монархію на шахрайських колцентрах

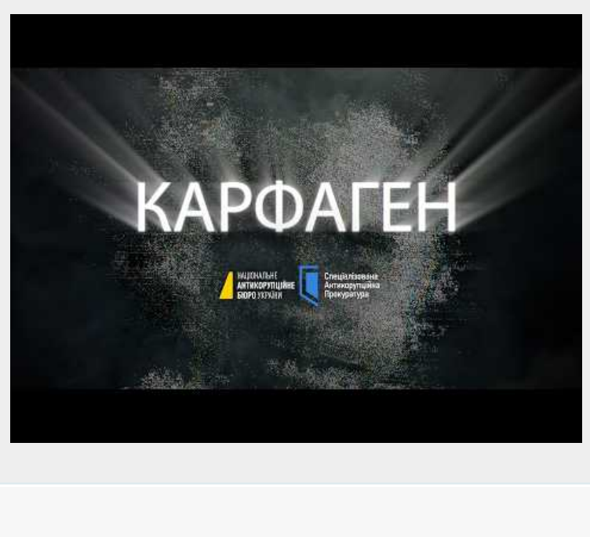

"Включай 5-ту перелякану": рецепт виживання під FPV-дронами від 57 ОМПБр

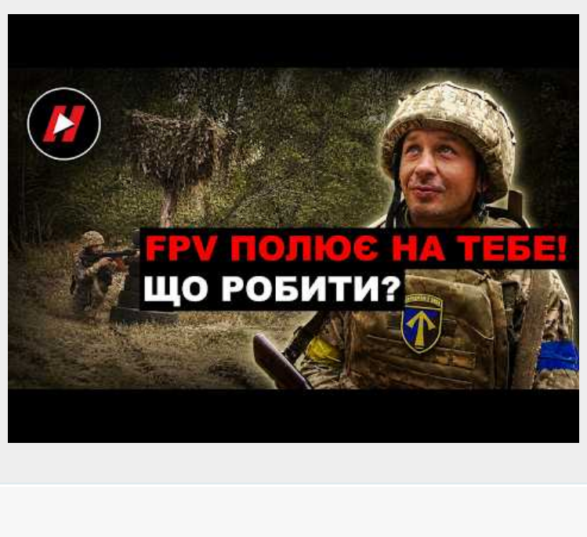

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань – за запитом через електронну пошту.**Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.**. При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту **argumentua.com** та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.
Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.
Контакт: **uargumentum@gmail.com**